

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА РЕАЛЬНІСТЬ В ФІЛОСОФІЇ Л. КАРСАВІНА

Феномен культури набуває в контексті сучасності всезагального онтологічного звучання. Філософії відомі найрізноманітніші орієнтири у спробах визначитись щодо граничних основ культури – починаючи від позитивно-наукових до релігійних. В такій ситуації уявляється доцільним звернення до філософського аналізу досліджень, які помітно вплинули на трансформацію культурно-історичного знання. Серед їх авторів – російський філософ, історик-медієвіст Лев Карсавін.

Карсавінський підхід до осмислення культурно-історичної реальності вимагає зосередження уваги перш за все не на пам'ятках матеріальної культури (які б вони не були значимі), а на "дусі часу". Дослідження Л. Карсавіним внутрішніх смислів європейської культури, її структури, осмислення ритмів історичного буття суспільства презентують своєрідне бачення реальності як образу "живого" всесвіту, складного динамічного цілого [1].

Філософсько-історична стратегія Л. Карсавіна передбачає вихід за межі матеріального різноманіття світу у сферу метафізики. Філософ на основі розмислів про метафізичний вимір реальності зазначає, що "осмислення історії людства можливе тільки як метафізика історії, ступенем близькості до якої визначається цінність будь-якої історичної роботи" [2, 171]. Логічним продовженням метафізики є визнання релігійної картини світу. Там, де позитивісти намагалися виявити природні закони функціонування історії, Л. Карсавін бачить прояв вищого, Абсолютного начала, що обумовлює все сутнісне. Окремі прояви цієї вищої реальності: індивіди, групи людей чи події є лише конкретизацією того, що в ньому вже існує.

Визнання Л. Карсавіним метафізичної, а саме конкретно-релігійної, основи існування світу зумовило розуміння ним суб'єкта історії як реалізації цього вищого виміру реальності. Всі окремі моменти емпіричної історії знаходять своє пояснення виключно через їх зв'язок з Богом. Вони являють собою елементи єдиного цілого, що розвивається, сенсом якого є досягнення досконалості християнської церкви, актуалізація тієї повноти дійсності, що у метафізичному вимірі вже існує. Система світу уявляється як "симфонічна особистість" – духовно-тілесна особистість Бога.

Культура у філософії Л. Карсавіна постає як неповторне вираження Абсолюту, його втілення у структурах реальної історії. Отже культура у такому трактуванні виражає в доступній їй формі все людство. Предметом історії стає те спільне, що є характерним для всіх проявів вседності людини. Л. Карсавін визнає, що конкретним об'єктом вивчення для історика завжди є жива особистість, яка розвивається [2, 189]. Проте пізнати її за окремими уривчастими проявами неможливо, тому історик піднімається до загального і прагне знайти в цій особистості прояви вседності, що пов'язують усі прояви у єдину картину. Пізнавши щось спільне в одній особистості, історик має право робити висновки за аналогією щодо інших особистостей [2, 200].

Через співвіднесення божественної і тварної реальності Л. Карсавін розробляє модель "симфонічної особистості". "Тварне буття в цілому - симфонічна особистість, при цьому одні моменти її є *актуальними особистостями*, інші ж не піднімаються над особистим (тварини) або навіть тільки потенційно-особистим (речі) буттям" [3, 87]. "Симфонічні особистості" взаємодіють і переплітаються один з одним, включаючись один в одного, вони можуть утворювати ієрархічні структури. Зокрема, людські спільноти будь-якого типу - людство, нація, соціальні групи; конфесійні об'єднання тощо - постають як симфонічні особистості. Кожна симфонічна особистість інтегрована у певну ієрархію, актуалізуючи в собі якісь вищі особистості і сама актуалізуючись в якихось нижчих. Даний зв'язок має смисловий і ціннісний зміст, який має витoki з призначення тварного буття - подолання своєї недосконалості.

Отже, філософсько-історична концепція Л. Карсавіна окреслила проблему цілісності суспільства через становлення нової якості культури і нового образу культури (дослідження культурно-історичного простору цивілізацій дозволяють "дивитися вперед", в процес інтеграції людини). Культурний світ досліджується не тільки сам по собі, а як модель вселенської культури, як досягнутий рівень єдності у різноманітті.

Література:

1. Карсавин Л. П. История европейской культуры. Т. 1 - Римская империя, христианство и варвары. – СПб.: Алетейя, 2003. – 336 с.
2. Карсавин Л. П. Философия истории. – СПб.: АО Комплект, 1993 – 352 с.
3. Карсавин Л. П. О личности // Карсавин Л. П. Религиозные и философские сочинения. – М.:Ренессанс, 1992. – С. 9 – 201.